

2

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ ΣΕ ΕΝΑ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ (Α')

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι:

- Να κάνετε μια ουσιαστική γνωριμία με τις δύο μεγάλες θρησκείες του Ιουδαϊσμού και του Ισλάμ.

¹⁵ 'Ιδού δέδωκα πρὸ προσώπου σου σήμερον τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ¹⁶ ἔὰν εἰσακούσῃς τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι σοὶ σήμερον, ἀγαπᾷν Κύριον τὸν θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, φυλάσσεσθαι τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ, καὶ ζήσεσθε, καὶ πολλοὶ ἔσεσθε, καὶ εὐλογῇ σε κύριος ὁ θεός σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομησαὶ αὐτήν. ¹⁷ καὶ ἐὰν μεταστῇ ἡ καρδιά σου καὶ μὴ εἰσακούσῃς καὶ πλανηθεῖς προσκυνήσῃς θεοὺς ἑτέροισι καὶ λατρεύσῃς αὐτοῖς, ¹⁸ ἀναγγέλλω σοὶ σήμερον

“Κοιτάξτε: ἐγὼ δάξω σήμερα μπροστά σας τὴ ζωὴ καὶ τὴν ευτυχία ἀπὸ τῆς μια μεριά, τὸν θάνατο καὶ τὴ δυστυχία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Δώστε προσοχή σ' αὐτὸ που σας διατάξω σήμερα. Δηλαδή ν' ἀγαπάτε τὸν Κύριο, τὸν Θεό σας, καὶ νὰ θαδίζετε στὸν ὁρόμο του τηρώντας τὶς ἐντολές του, τοὺς νόμους του καὶ τὰ προτάγματά του. Τότε θὰ ζήσετε καὶ θὰ γίνετε πολυάριθμοι. Ὁ Κύριος θὰ σας εὐλογήσῃ σὲ τὴ χώρα που μπαίνετε γιὰ νὰ μὴν πάρετε τὴν ἰδιοκτησία σας. Ἀν ὅμως ἀλλάξετε διάθεση καὶ δὲν υπακούτε σ' αὐτόν, ἀν παρασυρθεῖτε στὴν πλάνη νὰ προσκυνήσετε ἄλλους θεοὺς καὶ νὰ τοὺς λατρεύετε, τότε σας τὸ δηλώνω

ὅτι ἀπωλεία ἀπολείσθε καὶ οὐ μὴ πολυήμεροι γένησθε ἐπὶ τῆς γῆς, ἥς κύριος ὁ θεός σου δίδωσίν σοι, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομήσαι αὐτήν. ¹⁹ διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογία καὶ τὴν κατάραν· ἐκλεξαὶ τὴν ζωὴν, ἵνα ζῇς σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου, ²⁰ ἀγαπᾷν κύριον τὸν θεόν σου, εἰσακούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ ἔχεισθαι αὐτοῦ· ὅτι τοῦτο ἡ ζωὴ σου καὶ ἡ μακρότης τῶν ἡμερῶν σου κατοικεῖν σε ἐπὶ τῆς γῆς, ἥς ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν σου Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ δοῦναι αὐτοῖς.

Δευτ. 30, 15-20

Α. ΣΥΜΒΙΩΣΩ ΜΕ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΜΟΥ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων της πατρίδας μας είμαστε ορθόδοξοι χριστιανοί, μας κάνει πολλές φορές να μη σκεφτόμαστε ότι πολύ κοντά μας ζουν και άλλοι άνθρωποι, οι οποίοι ανήκουν σε άλλα θρησκευματα και εκδηλώνουν την πίστη τους με διαφορετικό τρόπο από ότι εμείς. Αν σκεφτούμε περισσότερο πάνω στο θέμα αυτό και παρατηρήσουμε γύρω μας, θα διαπιστώσουμε ότι στο στενότερο και ευρύτερο κοινωνικό μας περιβάλλον υπάρχουν πολλοί συνάνθρωποί μας που ομολογούν πίστη σε ένα άλλο θρήσκευμα. Υπάρχουν Ισραηλίτες που από αιώνες ζουν

από σήμερα, ότι εξάπαντος θα αφανιστείτε, και δε θα μείνετε για πολύ στη χώρα που πηγαίνετε να πάρετε για ἰδιοκτησία σας, διαβαίνοντας τὸν Ἰορδάνην.

Καλὼ γιὰ μάρτυρες σήμερα ἐναντίον σας τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν γῆ, ὅτι ἔβαλαν μπροστά σας τὴ ζωὴ καὶ τὸν θάνατο, τὴν εὐλογία καὶ τὴν κτάρα. Διαλέξτε λοιπὸν τὴ ζωὴ γιὰ νὰ ζήσετε, εσεῖς καὶ οἱ ἀπόγονοί σας.

Νὰ ἀγαπάτε τὸν Κύριο, τὸν Θεό σας, νὰ τὸν υπακούετε καὶ νὰ εἰστε ἀφοσιωμένοι σ' αὐτόν, γιὰτὶ αὐτός εἶναι ἡ ζωὴ σας κι αὐτός εἶναι που θὰ σας δώσει νὰ ζήσετε πολλὰ χρόνια ἐγκατεστημένοι σὲ τὴ χώρα, που τὴν υποσχέθηκε μὲ ὅρκο στους προγόνους σας, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαάκ καὶ τὸν Ἰακώβ.»

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

**Νόμος, Τορά,
Ραββίνος, Γιαχδέ,
Συναγωγή, Ισλάμ,
Εγίρα, Μουσλίμ,
Κοράνιο, Αλλάχ,
Κάιμπα, Σουννίτες,
Σιῆτες**

στην πατρίδα μας, έχουν γίνει ένα με μας, υπάρχουν μουσουλμάνοι καθώς και πιστοί που ανήκουν σε άλλες θρησκείες. Με τον καιρό έχουμε συνηθίσει να ζούμε κοντά τους και έχει μεγάλη σημασία να μπορούμε να σεβόμαστε την πίστη τους, ώστε να απαιτούμε κι εμείς από εκείνους να σεβόνται τη δική μας. Φαίνεται ότι οι μελλοντικές κοινωνίες στις οποίες θα ζήσει ο άνθρωπος θα έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο τον πλουραλισμό, δηλαδή την ποικιλία ως προς ορισμένα ζητήματα, όπως η θρησκεία, διάφορα πολιτισμικά αγαθά κ.τ.λ. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε ο ένας τον άλλο, ώστε να υπάρχει κατανόηση και αλληλοσεβασμός.

Β. Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ: Ο ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

Εβραίους ή Ισραηλίτες ονομάζουμε τους πιστούς της ιουδαϊκής θρησκείας και τους γνωρίζουμε από τις συναγωγές, δηλαδή τους τόπους λατρείας, που υπάρχουν σε πολλές πόλεις της πατρίδας μας καθώς και από το ολοκαύτωμά τους κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο από τους Ναζί. Η θρησκεία τους σ' όλα τα χρόνια της διασποράς τους σε ολόκληρη τη γη αποτελεί το σύνδεσμο και το κέντρο της οικογενειακής και κοινωνικής τους ζωής. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η θρησκεία των Εβραίων αποτέλεσε το ιστορικό θεμέλιο της δικής μας πίστης.

Οι Εβραίοι, ένας από τους αρχαίους λαούς της γης, είχαν τη μονα-

δικότητα να λατρεύουν τον Ένα Θεό, να είναι δηλαδή μονοθεϊστές, τη στιγμή κατά την οποία κανένας άλλος λαός δεν είχε συλλάβει την έννοια του ενός Θεού, γι' αυτό και λάτρευαν πολλούς θεούς.

Ιδρυτής της θρησκείας αυτής είναι ο Αβραάμ και οι δώδεκα Πατριάρχες, δηλαδή οι σεβάσμιες προσωπικότητες που οδήγησαν τον ισραηλιτικό λαό στο μονοπάτι της λατρείας του ενός Θεού.

Εκείνος που έθεσε τις βάσεις της οργάνωσης του έθνους αυτού πάνω στο Νόμο του Θεού ήταν ο Μωϋσής.

*"Στο όνομα του Αλλάχ
Ελεήμονα Φιλάνθρωπον.
Η Δόξα ανήκει στον Αλλάχ,
Τον Κύριο όλου του Κόσμου.
Τον Ελεήμονα τον Φιλάνθρωπο.
Τον Βασιλιά κατά τη Μέρα
της Κρίσης.
Σε λατρεύουμε και τη δόξηθεία Σου
ζητάμε.
Δείξε μας την ευθεία οδό.
Την οδό εκείνων, που τους χάρισε
την ευλογία Σου, εκείνων που
δεν έπεσαν στην οργή Σου
και που δεν παραστράτησαν."*

Κοράνιο 1, 1-7

Ο Μωυσής έλαβε στο όρος Σινά από τον ίδιο το Θεό το Νόμο και καθόρισε με λεπτομερή και υψηλής ποιότητας νομοθεσία τις κοινωνικές σχέσεις των μελών της ιουδαϊκής κοινωνίας.

Τα βασικά σημεία της διδασκαλίας του Ιουδαϊσμού, όπως τα καθορίζει το ιερό βιβλίο, η Τορά, δηλ. ο Νόμος, είναι ότι ο Ένας (Γιαχβέ ή Γιεχβά), προσωπικός και όχι αφηρημένος Θεός δημιούργησε τον κόσμο σε έξι μέρες και φροντίζει γι' αυτόν.

- Δημιούργησε τον άνθρωπο με τρόπο μοναδικό και ξεχωριστό από την υπόλοιπη κτίση και του χάρισε ψυχή και σώμα. Ο άνθρωπος, όμως, σε κάποια στιγμή έχασε την αθανασία με την οποία είχε δημιουργηθεί.
- Στο διάβα της ιστορίας επέλεξε τον ισραηλιτικό λαό ως εκλεκτό του λαό για να μεταφέρει την πίστη στον Ένα Θεό.
- Έδωσε στον λαό του το Νόμο και τις διδασκαλίες των σοφών και των προφητών και ζήτησε από αυτόν εφαρμογή των εντολών.
- Υποσχέθηκε να αποστείλει το Μεσσία πριν από την τελική κρίση, ο οποίος θα προέρχεται από τη γενιά του βασιλιά Δαβίδ. Ο Μεσσίας θα ελευθερώσει το Ισραήλ και θα αποκαταστήσει τη λατρεία του ναού των Ιερουσολύμων.

Κάθε πιστός Ιουδαίος οφείλει μέσα από την οικογενειακή ζωή να τηρεί με ακρίβεια τις εντολές του Νόμου, να τηρεί την αργία του Σαββάτου και όλες τις εορτές, κατά τις οποίες επισκέπτεται (υποχρεωτικά μόνο οι άνδρες) τη Συναγωγή για την κοινή προσευχή και το «άκουσμα» του Νόμου του Θεού από τους ραββίνους, δηλ. τους νομοδιδασκάλους.

Οι πιστοί Ιουδαίοι υπακούουν με τρόπο απόλυτο στις εντολές του Νόμου, οι άνδρες περιτέμνονται και τηρούν αυστηρά τη διάκριση ανάμεσα σε καθαρό και ακάθατο σε πολλούς τομείς της ζωής τους π.χ. στις τροφές, τις συναναστροφές κ.τ.λ.

Σημαντικότερες εορτές, οι οποίες δίνουν την ευκαιρία για κοινή προσευχή, οικογενειακές συνάξεις και μελέτη του Νόμου είναι: η γιορτή του Πάσχα, σε ανάμνηση της εξόδου από την Αίγυπτο, της Πεντηκοστής, σε ανάμνηση της επίδοσης του Νόμου στο Σινά, της Ροσ Ασνά, δηλ. του νέου έτους, της Σκηνοπηγίας, σε ανάμνηση της

περιπέτειας στην έρημο, της Χανουκά, σε ανάμνηση της εξέγερσης του ιερέα Ματαθία κατά των Συριών, των Πουρίμ, σε ανάμνηση της διάσωσης των Εβραίων από την Εσθήρ στη Βαβυλώνια αιχμαλωσία.

Σήμερα, στους κόλπους της θρησκείας αυτής γίνονται πολλές ζυμώσεις δεδομένου ότι υπάρχουν ομάδες συντηρητικών και φιλελευθέρων νομοδιδασκάλων με ποικιλία τοποθετήσεων σε θεολογικά και κοινωνικά θέματα.

Οι Ιουδαίοι δε δέχθηκαν τον Ιησού Χριστό ως Μεσσία, γι' αυτό και τον περιμένουν στο μέλλον.

Γ. Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΡΑΝΙΟΥ: ΤΟ ΙΣΛΑΜ

Με το Ισλάμ οι Έλληνες ζήσαμε πολύ κοντά για τέσσερις αιώνες, στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Σε ορισμένες περιοχές της δόρειας Ελλάδας (στη Θράκη) συμβιώνουν ειρηνικά και σήμερα ορθόδοξοι και μουσουλμάνοι.

Η θρησκεία αυτή έχει ιδρυτή της τον Άραβα «προφήτη του Ισλάμ» Μωάμεθ. Γεννήθηκε το 570 μ.Χ., ορφάνεψε σε μικρή ηλικία και με τη δοθήθεια του θείου του και μιας πλούσιας γυναίκας που τον υιοθέτησε επισκέφτηκε για εμπορικούς λόγους τα μέρη της Παλαιστίνης και Συρίας, που ανήκαν τότε στο βυζαντινό κράτος. Ευφυής και ανήσυχος καθώς ήταν γνώρισε το Χριστιανισμό, τον Ιουδαϊσμό και πολλές χριστιανικές αιρέσεις της Μέσης Ανατολής και γυρνώντας στην Αραβία κήρυξε στο λαό του τη νέα μονοθεϊστική θρησκεία κατ' εντολήν του Θεού, όπως ο ίδιος έλεγε. Οι συμπατριώτες του στη Μέκκα αρχικά δεν τον πίστεψαν, γι' αυτό και διωγμένος κατέφυγε το 622 στη Μεδίνα, δεύτερη σημαντική πόλη της Αραβίας. Η φυγή αυτή ονομάστηκε *Εγίρα* και το έτος 622 αποτελεί την αρχή της μέτρησης των ετών στο ισλαμικό ημερολόγιο. Το 632 με στρατιωτική επιχείρη-

ση κατέλαβε τη Μέκκα και επέβαλε σ' όλη τη χώρα τη νέα θρησκεία.

Ισλάμ σημαίνει υποταγή στο θέλημα του Θεού και ο υποταγμένος στην πίστη ονομάζεται μουσλίμ.

Η βασική διδασκαλία του Ισλάμ, την οποία περιλαμβάνει το ιερό βιβλίο του, το Κοράνιο (θεωρείται ότι δόθηκε προφορικά από το Θεό στο Μωάμεθ και μετά το θάνατό του καταγράφηκε στην αραβική γλώσσα), είναι **ότι ο Θεός (Αλλάχ) είναι ένας, δημιουργήσε τον κόσμο και τον άνθρωπο και φροντίζει γι' αυτόν.** Ο Αλλάχ είναι κύριος του παντός και του κόσμου των αγγέλων και στο μέλλον θα κρίνει τους ανθρώπους. Τους πιστούς θα τοποθετήσει στον παράδεισο, όπου θα απολαμβάνουν ό,τι στερήθηκαν στην επίγεια ζωή και τους κακούς θα τους τιμωρήσει με βασανιστήρια στην κόλαση. Ο Θεός σε δεδομένες ιστορικές στιγμές έστειλε τους προφήτες της Π. Διαθήκης και αργότερα τον Ιησού Χριστό, για να μεταφέρουν το μήνυμά Του στους ανθρώπους. Τελευταία έστειλε το Μωάμεθ, ο οποίος αποτελεί την «κορωνίδα των προφητών».

Οι πιστοί μουσλίμ, οφείλουν να τηρούν πέντε βασικά καθήκοντα που ονομάζονται «πέντε στύλοι του Ισλάμ» και είναι:

- η ομολογία της πίστεως, ότι ένας είναι ο Θεός και προφήτης του ο Μωάμεθ,
- η προσευχή πέντε φορές την ημέρα,
- η ελεημοσύνη και η αγαθοεργία,
- η νηστεία κατά το μήνα Ραμαντάν (από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου πλήρης αποχή από οποιαδήποτε τροφή και νερό) και
- το ιερό προσκύνημα στη Μέκκα μια φορά τουλάχιστον στη ζωή του κάθε πιστού.

Στην ιερή αυτή πόλη του Ισλάμ φυλάσσεται από την προϊσλαμική εποχή ο ιερός βράχος Κάμπα, ένας μετεωρίτης λίθος, ο οποίος θεωρήθηκε δώρο του Θεού στους ανθρώπους και τη λατρεία του διατήρησε και ο Μωάμεθ.

Το Ισλάμ θεωρείται η θρησκεία του Κορανίου, επειδή πιστεύεται ότι το Κοράνιο αποτελεί τη μικρογραφία του πρωτοτύπου Κορανίου, το οποίο βρίσκεται στον ουρανό και φυλάσσεται από το Θεό. Κέντρο

της πίστης είναι το ιερό αυτό βιβλίο. Αποτελεί την πηγή κάθε ανθρωπίνης δραστηριότητας, πηγή δικαίου και σε μερικές χώρες (Αραβία, Περσία) είναι το Σύνταγμα του κράτους.

Ο πιστός μουσουλμάνος οφείλει πλήρη και τυφλή υποταγή στις επιταγές του Κορανίου, εφόσον μόνο με αυτόν τον τρόπο θα δικαιωθεί από το Θεό.

Η βιομηχανική επανάσταση και η ανάπτυξη της τεχνολογίας δρῆκε το Ισλάμ απροετοίμαστο να δεχθεί κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές μεταρρυθμίσεις.

Χαρακτηριστική είναι η στάση του Ισλάμ απέναντι στη γυναίκα, την οποία θεωρεί ότι δεν είναι δυνατό να συμμετέχει εξίσου με τον άνδρα σε κοινωνικές δραστηριότητες. Η δουλεία, επίσης, καταργήθηκε επίσημα στη δεκαετία του '60.

Το Ισλάμ διασπάστηκε σε δυο κλάδους: το σουννιτικό και το σηιτικό ισλάμ. Βασική διαφορά είναι το θέμα της διαδοχής του Μωάμεθ. Οι **Σουννίτες** πιστεύουν ότι διάδοχος του Μωάμεθ θα έπρεπε να είναι ο ικανότερος, ενώ οι **Σηίτες** πιστεύουν ότι ο διάδοχος θα πρέπει να είναι εξ αίματος συγγενής του Μωάμεθ. Σουννίτες είναι οι Σαουνδάραδες, οι Σύριοι, οι Τούρκοι, οι Αιγύπτιοι, ενώ **Σηίτες** είναι οι Πέρσες. Ανάμεσα στους Σηίτες αναπτύχθηκαν ομάδες με μυστικιστικές τάσεις και μια ιδιαίτερη φιλοσοφία, κατά την οποία ο άνθρωπος θα μπορούσε με συγκεκριμένες τεχνικές να ενωθεί με το Θεό, κάτι που στο επίσημο Ισλάμ είναι απαράδεκτο. Αυτή η φιλοσοφία ονομάζεται **σουφισμός**.

ΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΧΑΣΩ

Χρειάζεται να είμαστε προετοιμασμένοι για να συμβιώνουμε αρμονικά με συνανθρώπους μας διαφορετικής θρησκευτικής πίστης. Γι' αυτό πρέπει να γνωρίζουμε στοιχεία από την πίστη τους.

- Ο Ιουδαϊσμός είναι η αρχαιότερη μονοθεϊστική θρησκεία ενός συγκεκριμένου λαού, των ισραηλιτών. Ιδρυτής είναι ο γενάρχης των Εβραίων, ο Αβραάμ. Ο Μωϋσής οργάνωσε το ιουδαϊκό έθνος με το Νόμο που έλαβε στο Σινά και τη νομοθεσία που επέβαλε στο λαό του. Ο Θεός είναι ένας, φροντίζει για τον κόσμο και θα κρίνει τους ανθρώπους στο τέλος της ιστορίας. Προηγou-

μένως αναμένεται ο Μεσσίας, ως αναμορφωτής της πίστης.

- Το Ισλάμ είναι η θρησκεία της τυφλής υποταγής στο θέλημα του Αλλάχ, με βάση το ιερό βιβλίο του Κορανίου που θεωρείται αποκάλυψη του Θεού στους ανθρώπους. Ιδρυτής της θρησκείας είναι ο Μωάμεθ. Η διδασκαλία της θρησκείας δανείζεται τον μονοθεϊσμό του Ιουδαϊσμού και του Χριστιανισμού και τον αναμειγνύει με αυστηρότητα στις κοινωνικές σχέσεις της αραβικής νοοτροπίας. Η τήρηση πέντε βασικών καθηκόντων είναι δυνατό να δικαιώσουν τον άνθρωπο, σε ένα παράδεισο με πολλές απολαύσεις.

ΕΧΟΥΝ ΣΗΜΑΣΙΑ ΑΥΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ:

1. Είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε ο ένας την πίστη του άλλου και γιατί; Ποιοι κίνδυνοι θα μπορούσαν να υπάρχουν;
2. Ποια είναι τα βασικότερα στοιχεία του Ιουδαϊσμού;
3. Ποια είναι τα βασικότερα στοιχεία του Ισλάμ;
4. Δώστε ένα σύντομο χαρακτηρισμό και των δύο θρησκειών συσχετίζοντας τις βασικές τους διδασκαλίες.